

Is het voor gemeenten belangrijk of zij de zorg voor afvalverwerking in handen van een publiek of privaat bedrijf geven?

Bijdrage van Ruud Sondag, CEO van de Van Gansewinkel Groep, aan de Limburgse afvalconferentie op 11 juni 2009.

Geachte dames en heren,

Het is mij een grote eer voor uw illustere gezelschap te mogen optreden en dan nog wel in een stad waarmee de Van Gansewinkel Groep reeds een lange relatie koestert. Venlo en Van Gansewinkel hebben in de loop van de jaren samen veel voor elkaar gekregen. Ik zal hier straks nog even op in gaan.

Eén van de thema's van deze middag ging over de voorgenomen verkoop van Essent en Essent Milieu. Nu dit laatste niet doorgaat, vroeg ik mij af of u mij vanmiddag hier nog wel wilde hebben. Welnu, ik heb geen telefoontje gehad waarmee deze bijeenkomst werd afgeblazen, dus met uw welnemen heb ik mijn bijdrage wat meer verlegd naar marktwerking en liberalisering in de afvalsector, tegen de achterliggende vraag: waar bent u beter af als ASL voor de verwerking van het afval van uw burgers? Bij een overheidsgedomineerd bedrijf of een privaat bedrijf? Wellicht denkt u dat het antwoord uit mijn mond nogal voorspelbaar is, niettemin zou ik deze vraag met u willen behandelen:

- Zoals ik ooit heb geleerd is het op de eerste plaats goed om de inschattingen van toekomstige ontwikkelingen vanuit een historisch perspectief te benaderen. Graag zou ik even met u naar de ontwikkeling van de afvalsector in Nederland in de afgelopen 40 jaar willen kijken.
- Vervolgens zal ik ingaan op de ontwikkeling en de rol van de afvalsector in de periode die voor ons ligt.
- Dan komen we mogelijk toe aan lessons learned en conclusies, die we kunnen projecteren op de vraag: "Wat is goed voor ASL en de burgers van de deelnemende gemeenten?".

Het historisch perspectief

De afvalsector als herkenbare, zich ontwikkelende sector is nog jong. Zij bestaat eigenlijk pas zo'n 40 jaar. De explosief toenemende welvaart in de jaren '60 van de vorige eeuw maakt dat de groei van de afvalhoeveelheid, maar vooral ook de milieu-impact hiervan, als een probleem voor overheden en bedrijven werd gezien. De oprichter van het bedrijf waar ik leiding aan mag geven zag dit in en was een van de eersten in Nederland die afvaldienstverlening ging aanbieden aan zowel bedrijven als overheden. Mede gedreven door zich alsmaar

ontwikkellende wetgeving, maar vooral door telkens vooruit te willen lopen op te verwachten ontwikkelingen, heeft hij zijn bedrijf kunnen uitbouwen tot een speler van formaat. Dienstverlening was hierbij zijn drijfveer, met als belangrijke pilaren klantgerichtheid en innovatie. Telkens weer met iets nieuws komen, of het nu ging om de introductie van de minicontainer op de Nederlandse markt, de inzameling en bewerking van gevaarlijk afval voor gemeenten en bedrijven, de identificatie en weging van containers, inzameling van vertrouwelijk materiaal, de introductie van doelgroepmarketing in de afvalsector tot en met de insourcing van de afval- en milieuactiviteiten van bedrijven: veel is uit de koker van Leo van Gansewinkel gekomen. Het is dan ook goed om te constateren dat de bakermat van veel van deze initiatieven in uw provincie ligt. Zowel bij bedrijven als bij overheden is altijd oog en oor geweest voor nieuwe ontwikkelingen. Kijk naar het succes van diftar in Limburg en de bedrijven waarvan Van Gansewinkel reeds jaren geleden de afval- en milieu-activiteiten heeft overgenomen, zoals Nedcar, Trespa en Chemelot. En warempel: we zien het ook nu weer bij de ontwikkeling van Cradle to Cradle: Limburg is koploper!

Ook de overheid heeft in dezelfde periode haar verantwoordelijkheid genomen: als wetgever, als handhaver en ook als actor. Oók succesvol, als we kijken naar de verwijderingsinfrastructuur die is gebouwd, de ordening die de voormalige sturingsorganisaties in de jaren '90 hebben aangebracht en de inmiddels relatief hoge percentages van de herwinning van grondstoffen en energie die we in Nederland weten te bereiken. De Nederlandse afvalsector is een potentieel exportproduct van betekenis geworden, als we dit met z'n allen dit ook willen.

Ik denk dat de overheid één rol reeds lang niet meer hoeft te vervullen: die van actor in de afvalsector. Door deze rol los te laten kan zij zich vrijer, onafhankelijker en niet gedreven door eigen zakelijke belangen richten op de vervolgvraagstukken die voorliggen: grondstofschaarste, energiebehoefte en reductie van emissies, met als belangrijke CO₂. Ik kom hier zo dadelijk op terug.

Welke ontwikkelingen zien we voor ons?

De afvalsector wordt steeds meer een gewone sector en zal zich dan ook volgens de gewone wetten moeten gaan gedragen. Dus uiteindelijk geen LAP 2, 3 of 4 meer, geen EVOA richtlijnen meer voor het over de grens brengen van afvalstoffen, geen bijzondere bevoegdheden van nationale en lokale overheden meer om vanuit haar zorgverantwoordelijkheid af te kunnen wijken van Europese afvalstoffenwetgeving. Nee, uiteindelijk zal deze sector ook geen

afvalsector meer zijn, maar een sector die zich richt op de herwinning van grond- en brandstoffen, die de expertise heeft om met bedrijven tot slimme productontwerpen en grondstofkeuzes te komen om grondstoffen daadwerkelijk keer op keer te kunnen herwinnen. Om hier wat dieper op in te gaan: wij denken dat onze sector een grotere bijdrage kan leveren aan de oplossing van het vraagstuk van grondstofschaarste, dan aan de reductie van CO₂-emissies. Natuurlijk, dat laatste mogen we niet veronachtzamen en daar waar wij zelf kunnen bijdragen, nemen we onze verantwoordelijkheid. Echter, als je in staat bent om op een slimme manier grondstoffen te kunnen herwinnen uit producten die niet langer worden gebruikt, en je doet dat dan binnen wat je noemt een positieve energiebalans, dan draag je juist dóór de herwinning van grondstoffen bij aan de reductie van CO₂-emissies. Dan zijn we waar we wezen moeten en dan zal afval niet meer bestaan.

Daarmee zal deze sector ook niet langer onder de verantwoordelijkheid van VROM vallen, maar onder Economische Zaken. Een normale sector, die zich vrij kan bewegen in Europa, zich lokaal ontwikkelt waar dit lokaal interessant is en internationaal ontwikkelt wanneer het businessmodel om schaal en internationalisatie vraagt.

Deze ontwikkeling is reeds bijna 20 jaar geleden ingezet, toen Amerikaanse bedrijven naar de Nederlandse afvalsector kwamen kijken en weer weggingen, tijdens een aantal consolidatieslagen in de sector, waar ook het huidige Van Gansewinkel, na het samengaan met AVR, uit is voortgekomen. De ontwikkeling is ook ingezet toen het afvalvraagstuk complexer en complexer werd en je schaal nodig had om je al die specialisten te kunnen permitteren. De kennisintensiteit van de vraagstukken waar wij voor staan zal alleen nog verder toenemen, nogmaals: omdat wij een bijdrage kunnen leveren aan de oplossing van het vraagstuk van grondstofschaarste. Ik kan het niet nalaten u hier enige context te geven: van de ruim 11 miljoen ton afval die bij Van Gansewinkel jaarlijks door de handen gaan krijgt ruim 8 miljoen ton reeds een tweede (of derde, of vierde, of vijfde....) leven en wordt zo'n 3 miljoen ton verbrand, waarbij elektriciteit wordt opgewekt of warmte en stoom aan huishoudens en bedrijven wordt geleverd. Wij zijn daarmee overigens een belangrijke groene stroom producent in Nederland geworden. Ruim 8 miljoen ton krijgt alleen al bij Van Gansewinkel een tweede leven, driekwart van het afval dat wij inzamelen en bewerken.... En we weten dat er nog veel meer te winnen is. De lange termijn ontwikkeling van ons bedrijf is er in dit verband in ieder geval op gericht om nóg nadrukkelijker dan nu reeds het geval is, in te zetten op herwinning van grondstoffen, recycling dus. We willen samen met onze

klanten kijken naar nóg slimmere oplossingen. Wij zullen in Nederland dan ook geen additionele verbrandingscapaciteit bouwen en we hopen dat anderen dat ook niet doen. Laten we ons niet in de voet schieten; er dreigt nu reeds een overcapaciteit in verbranding in Nederland. Tegelijkertijd verwachten wij dat er in landen in Europa waar nog nauwelijks verbrandingscapaciteit staat nooit zoveel capaciteit, bijvoorbeeld per 1 miljoen inwoners, zal worden gebouwd als er ooit in Nederland en Duitsland heeft gestaan. Hebben wij het daarmee verkeerd gedaan? Welnee, de huidige infrastructuur is neergezet in een ander tijdsgewricht, heeft een belangrijke functie vervuld en heeft ons gebracht waar we nu zijn. In dat verband zijn wij vóór de import van afval uit landen waar nog gestort wordt. Laten we onze kennis en assets gebruiken!

Als u leest dat er nu te recycelen materiaal naar de verbrandingsovens gaat, kan ik u melden dat dit bij ons bedrijf nog geen half procent van het totale volume is. Nog geen half procent. Wij beschouwen dit als een economische optimalisatie in de tijd.

De hier door mij geschetste ontwikkelingen vragen in mijn ogen per definitie om liberalisatie en marktwerking. Een gewone economie moet in een gewone markt kunnen acteren. Klanten van ons zijn grensoverschrijdend, werken in meerdere landen, dus wij zullen dit ook doen. In een gewone, geliberaliseerde markt met normale concurrentieverhoudingen komt de beste dienstverlening tot stand, vindt de beste prijsvorming plaats, komt innovatie tot bloei.

Daarmee kom ik op de rol en verantwoordelijkheid van de overheden, zonder die van andere stakeholders te willen veronachtzamen. Binnen onze sector betekent dat, zoals ik eerder stelde, dat de overheid, die wij met z'n allen vormen, een onafhankelijke positie moet kunnen innemen, als wetgever en als handhaver. Dit vraagt visie, kennis en expertise, om als goede sparringpartner naar de markt te kunnen acteren. Checks and balances dus. Onze minister-president noemde dit laatst nog het Rijndelta-model.

Voor de volledigheid: ook als de afvalsector als separate sector niet langer zou bestaan, blijft de overheid een rol en verantwoordelijkheid houden op het gebied van hygiëne, laten we dat niet vergeten.

Echter: overheden zouden niet langer als actor moeten optreden, want dat leidt in mijn ogen per definitie tot pettenverwarring en het inboeten aan onafhankelijkheid. En als overheden om wat voor reden dan ook vinden dat zij dit toch moeten doen <schoenmaker, blijf bij je leest, zou ik willen meegeven> beperk je dan tot de inzameling of verwerking van het

huishoudelijk afval van de gemeenten waar je verantwoordelijk voor bent.

Helaas zien we ook voorbeelden van overheidsgedomineerde bedrijven die zich ook op het pad van de inzameling van bedrijfsafval begeven of bedrijven die huishoudelijk afval gaan inzamelen in gemeenten buiten hun eigen aangesloten gemeenten. Dit noemen wij geen vrije marktwerking. Je beperkt je tot je eigen gemeente of gemeenten, óf je doet volledig mee aan het concurrentiespel, wat vanzelf betekent dat de dienstverlening aan burgers regelmatig aan de markt wordt aangeboden. Een recente uitspraak van de Europese commissie, naar aanleiding van een klacht die wij over een Nederlandse gemeente daar hadden neergelegd, heeft er inmiddels toe geleid dat de commissie de Nederlandse staat in gebreke heeft gesteld.

Zoals u weet zijn er ook overheidsgedomineerde verwerkingsbedrijven. Op dit moment heeft een aantal gemeenten in Nederland de verwerking van het huishoudelijk afval via aanbesteding aan de markt aangeboden. Wij zijn erg benieuwd welke partijen hier op zullen gaan inschrijven. Immers, ook hier vinden wij dat volledige marktwerking recht moet worden gedaan. Dus, in het hopelijk hypothetische geval dat overheidsgedomineerde verwerkingsbedrijven mee inschrijven op deze aanbestedingen, verwachten wij direct dat zij ook het afvalvolume van de burgers in hun eigen gemeenten aan de markt zullen aanbieden, opdat vrije marktwerking blijft bestaan. Mocht niet onverhoopt niet gebeuren, zullen wij onze weg naar de commissie weer weten te vinden.

Wat betekent dit allemaal voor u?

Dit allemaal gezegd hebbende: wat voor een advies kan ik u geven?

Er is er maar één: zorg dat u vrij bent in uw keuzes. De Van Gansewinkel Groep heeft er altijd voor gezorgd dat zij nooit capaciteitsgedreven was. Met andere woorden, dat er nooit een oplossing aan een klant werd geboden, omdat er zo nodig een auto gevuld moest worden, of een installatie nog wat volume kon gebruiken. We hebben er altijd voor gezorgd dat we minder capaciteit in huis hebben dan aanbod van afval- en reststromen, om in staat te zijn ook weer nieuwere oplossingen te kunnen aanbieden.

Dit lijkt me ook van belang voor ASL. Immers, de oplossing voor de verwerking voor huishoudelijke afvalstromen van vandaag hoeft niet perse die van morgen te zijn.

In dit verband is de toekomst van Essent Milieu voor uw samenwerkingsverband mogelijk van belang. Welke toekomst zal deze onderneming tegemoet gaan, nu een verkoop niet aan de orde is? Nu is

speculeren een uiterst aangename bezigheid, het het leidt echter tot niets, en daarnaast: ik ga er niet over. Niettemin wil ik u iets meegeven. Een vervolgsценario voor Essent Milieu kan zijn dat haar primaire aandeelhouders, aan wie zij nu terugvalt, behoefte hebben aan comfort voor de vulling van de verwerkingsinstallaties van Essent Milieu. Dit zou ertoe kunnen leiden dat het afval van uw samenwerkingsverband niet langer aan de markt zal worden aangeboden, maar wordt gezien als captive volume: de installaties en het afval in één hand. Bent u dan nog vrij in uw keuzes en tot welke prijsvorming leidt dit?

De voorbeelden van vrijheid van keuze hoeven zich niet te beperken tot wat vandaag brandbaar afval of GFT is. In dit verband kunnen we ook ingaan op een ander actueel thema: de inzameling en recycling van kunststof consumentenverpakkingen. Laat ik het positief benaderen: het initiatief van Nedvang op weg naar een volledige herwinning van materialen is goed. Echter, zijn er inmiddels niet betere en effectievere alternatieven, zoals het bredere initiatief, zoals dit in Venlo wordt uitgevoerd en dat is gericht op consumentenverpakkingen in de bredere zin? Laten we eerlijk zijn: de footprint van enkel kunststof verpakkingen inzamelen is niet positief:

- een lage beladingsgraad in de voertuigen;
- een verre transportafstand, waarbij zelfs tussentijds moet worden overgeslagen;
- een laag recyclingpercentage.

Uiteindelijk stoken we heel veel diesel om in Duitsland nog geen kwart van het oorspronkelijk ingezamelde materiaal te kunnen recyclen. De rest wordt verbrand. Laten we hier geen lange termijn oplossing van maken, maar samen ervoor zorgen dat we meerdere fracties tegelijk kunnen inzamelen en deze dichterbij in de buurt kunnen recyclen en dan met een hoger percentage. In dit kader mag u weten dat wij met de industrie spreken over andere oplossingen: wat voor verpakkingsmiddelen gebruik je überhaupt, om uiteindelijk tot herwinning van grondstoffen te kunnen komen? En als je dan kunststoffen gebruikt, bijvoorbeeld voor voeding, maak dan dat deze zijn gemaakt om te verbranden of composteerbaar zijn. Een Cradle-to-Cradle oplossing dus, zoals wij deze als lid van de eerder genoemde koplopergroep ontwikkelen.

Mijn advies aan ASL: zorg ook hier dat u een vrijheid van keuze behoudt. Nuts en guts, als het ware.

Dames en heren, ik ga afronden. Ik hoop in mijn bijdrage aan u te hebben kunnen uitleggen dat de ontwikkeling van onze sector, als innovatieve sector, alleen maar een richting een normale economie,

met alle economische wetten en regels die daarbij horen. In mijn ogen is dat per definitie een geliberaliseerde situatie met marktwerking én bijbehorende checks and balances. Ik denk dat ASL in een dergelijke situatie het beste kan gedijen: onafhankelijke keuzes, gericht op de toekomst en de mogelijkheid om het morgen weer beter dan vandaag te doen. Ik wens u van harte alle succes in uw toekomst!